

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԵՐ ԴԱՐԸ

Արդեօք հարկ է ու պատշաճ այս վայրկեանին վերլուծել աղէտը ու երթալ անոր սկզբնական պատճառներուն: Այս առանձին նիւթ մըն է և դուրս մեր դաստիարակութեան սահմաններէն: Միայն այսքանը կարելի է ըսել, աշխարհ նոր օսկեղարի մը կարելիութեան սեզմն առջև էր երբ աղէտը պատաւնեցաւ: Աղէտը եկաւ և մենք պատասխանատու ենք անոր գալուն, և եթէ այսօր պատասխանատուութիւնը ազգերէն մէկուն կամ միւսին վրայ նետելու ելլենք, բոլորն ալ պիտի գտնեն ինքնադատարացումի և չլքմեկներքի պատճառներ և պիտի աշխատին յանցաւոր գտնել ուրիշները, և իւրաքանչիւր ազգ պատահած գէպքին պատուութիւնը իր հասկացած ձեւով պիտի գրէ, և ոչ մէկը պիտի համարձակի տալ ճշմարտութիւնը: Աւելին կայ, մեզի սորուած էր պիտուութեան և ստեղծագործութեան բոլոր արաշագործ միջոցները, կերտելու համար նոր աշխարհ մը՝ նոր բարիքներով և նոր իրաւակարգով, ուր մարդիկ կարենային ապրիլ խաղաղութեան ու բարգաւաճման մէջ գերազանցելու համար իրենք զիրենք իւր մարդ, մինչ մենք այդ միջոցները գործադրեցինք բեմադրելու համար ծանօթ տրաման: Առաջին աղէտին արիւնը հալուէ չորցած և վէրքերը սպիացած՝ ձեռնարկած ենք երկրորդի մը պատրաստութեան: Այսօր երրորդ պատերազմի մը և պատերազմներու ամենէն ահուկիւն ամպերը կուտակուած են քաղաքական հորիզոնի վրայ և երկինքը յդի է, աշխարհին վերջ տալու ատակալագոյնով մը: Ինչո՞ւ և ինչպէս ստեղծուեցաւ այս կացութիւնը որո՞նք և ինչպէ՞ս կը հրահրեն նոր հրդեհ մը: Դիւրին չէ այս հարցումներուն պատասխանը:

ցումն նմանց առեւտրական իր գաղտնի գործերը, յետոյ մեկնեցաւ Զինուաւ Աստալիսան Դանի մը օտարի ետ իբրեւ (սանթղաղող կարաթիկ) մը: Տես Զ. Զիւ Սերայի գիրքը:

Ոմանք կը վերադարձնեն վայն հաւաքական ջրագրութեան, ընդհանուր շփոթութեան, կամ ախտաբանական հոգեկան վիճակի մը որ մարդուն մէջ սպաննեց ինքնապատահութիւնը և հոգեկան ուժերու վերայ ունեցած իր հատաքը: Մարդուն մէջ խեղդուեցաւ և միտպնեցաւ նախապաշարութեանը և նախասիրութիւններէ ազատ խորհելու անխառն կարողութիւնը Raison Pure, և ատեղծուեցաւ ընդհանուր խառնաշփոթ վիճակ մը: Մտքի այս ընդհանուր հիւանդութիւնը և քրտնային վիճակը արտաբայութիւնն պատահական քրեթի բոլոր մարդերուն մէջ անխառն: Այնպէս որ անակներու բարխուժէն առաջ մտքերու և շէկերու բաղխումը սկսած՝ և իր խելայեղ արշաւին մէջ բաւական լուրջ ու ծանրակշիռ համեմատութիւններու հասած էր:

Թէպէտ և գտնուեցան պայծառապետութիւն ունեցող տեսիլքի մարդիկ, որոնք իւրաքանչիւր ժողովուրդը անապատի մէջէն առաջնորդող հրեղէն սիւնի պէս բարձրացուցին իրենց ձայնը, սակայն աշխարհ մը իր հիմքերէն քակող երկաթներու գոռոցին մէջ հալեցաւ անոնց ձայնին կարկաշտը: Երբ միլիոնաւոր մարդիկ աշխատահար տեղերէն իւր պէս ջշուէին այս անեղ փոթորիկին առջև աստ ու անգ, ո՞վ ահանջ պիտի տար բուրյախօսներու, մարդաբններու ձայնին: Երբեք կրօնքն ու բարոյականը սանձած էին մարդկութիւնը իր յիմարութեան մուրացքին մէջ, սակայն այս պարագային իւր անօգնական հանդիսականներ գիտեցին տրիւնալի գէպքերու յաջորդականութիւնը երբ մարդկութիւնը գէպի խորիւրտաւ կառաջնորդէր:

ԿԻՐՈՒՄՆ ՈՒ ԵՐԻՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ՝ կրօնքն ու բարոյականը մարդոց ընկերային անկանոն յարաբերութիւնը զընդող ու կանոնաւորող ազդակներ էին: Առանց կը օտանձէին մարդուն մէջ անասունը և կենսեքին կուտային ուղղութիւն և նպատակ: Կար դաւանանք ու սկզբունքներ որոնք զօրաւոր գործօններ էին կենսեքը դեկաւարող ու արժեւորող: Կար անդենականը իր վերջին Դատաստանով, ուր բարիքները կը վարձատրուէին և չարքերը կը պատժուէին: Իմաստութեան սկիզբը երկուց Տեսաւ էր,

Աստուծո՛մէ վախճալ ու մարդոցմէ ամէնայլը առաքինութիւն էր: Կար անհատական և հաւաքական արժանապատուութեան զգացում: Երբ մէկը պատուոյս վրայ կ'ըսէր, պատիւ ըսելով բան մը կը հասկնար և կ'աշխատէր պատուաւոր կեանք մը ապրելու: Կար խնայելով, բարիքի, գեղեցիկի և ճշմարիտի պաշտամունքը: Կար մեծ երու հանգէպ յարգանք և երկնազածութիւն: Քաղաքակրթութիւնը հրապոյր, կեանքը, նպատակ ու նշանակութիւն ունէր: Այսօր երիտասարդութիւնը մերկայացած է այս բոլոր առաքինութիւններէն: Ան հաւատք չունի կեանքի, քաղաքակրթութեան, նոյնիսկ իր անձին վրայ: Անոնք դարձած են պատեհապաշտ և հաճոյամոլ, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչու կ'ապրին. կեանքը իր հմայքէն պարզուած է: Անոնք սրբութիւններու հանգէպ արհամարհոտ և սինիք հոգեվիճակով կը կենան: Որովհետեւ երկու աշխարհաւոր պատերազմներու շրջանին հասակ նետող երիտասարդութիւնը ինկաւ ընկերային ու բարոյական քաոսի մը մէջ և ճաշակեց ամէն դառնութիւն:

Այսօր կեանքը զրպանէն ստամոքս երկարող գծի մը վերածուած է և զրպանը չափանիշ դարձած բոլոր արժէքներու եւ արժանիքներու: Մարդիկ չեն հարցնիր թէ զանկիդ ու արտիդ մէջ ի՞նչ ունիս, այլ թէ զրպանիդ մէջ որքան ունիս: Այս հաւաքաւ կան ու անհատական տնտեսական արշաւը, մրցակցութիւնն ու պայքարը, սպաննած են մարդուն մէջ կրօնական ու բարոյական ամէն սկզբունք: Ազգեր ու անհատներ արտօնուած են գործածել ամէն օրինաւոր եւ նուիրագործուած ապօրինի միջոց՝ պարբերապես ծնունդ տալով իրենց քսակները: Ուրեմն ազգեր ու անհատներ դարձած են սրբազան գոյեր որ իրարու դիակներով կը սնանին:

Երիտասարդութիւնը շուարած է և իրաւամբ: Ուր որ դառնալ կայ անել ու քաոս, անորոշութիւն և անստուգութիւն, թիւ են իրենց կեանքը ապահովող ու տրեւելիորէ հաստատ կուտան ու յինակ ու ան այս քաոսին ովկենանի վրայ կը տատանի ու կը ծփայ անձնատուր խօշորշաւ ալիքներու քմայքին: Քաղաքակրթութիւնը պատեհազմ բուժանող աղբիւսի մը վերածուած է. քան տարին անգամ մը միլիոնաւոր երիտասարդներ փողով ու թմբուկով սպան-

դանոց կ'առաջնորդուին իբր վառիւնիւթ գործածուելու՝ պատերազմ կոչուած սրբազան համայնական ոճրագործութեան գնհնին մէջ՝ յանուն ազատութեան, եղբայրութեան, իրաւունքի և տնտեսական բարօրութեան: Շատեր՝ իրենց զաւակներուն նոր լուսարարք մը ապահոված ըլլալու եւրազմ կը փախին իրենց աչքերը անձնօթ հորիզոններու տակ: Իսկ վերագործողները ականատես կ'ըլլան իրենց երազներուն փշրումին, կը մնան անգործ ու անտուն և շատ յաճախ հարկագրուած կ'ըլլան կառավարութիւններու գումները ափ առնելու նուաստացուցիչ պայմաններու տակ ողորմութիւն տոնալու համար:

Պատերազմը վերջացաւ եւ յաղթանակը տօնախմբուեցաւ բացառիկ շուքով ու խանդավառութեամբ: Միացեալ Սկզբնական Կազմակերպութիւնը քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ նոր դարաշրջան մը բաժնալու յանդուգն յառաջագրութիւններով ճամբայ ելաւ: Խօսուեցան արծաթահունչ ճառեր, սարքուեցան խրախճանքի սեղաններ, փոխանակուեցան ժպիտներ, ու հանդիսաւորապէս հիմերը նետուեցան համաշխարհային կազմակերպութեան մը՝ որ իրեն գերագոյն նպատակ կը դառնէր խաղաղութեան հաստատումը: Ոչ միայն խաղաղութիւնը, անոր հետեւող տնտեսական բարօրութիւնը, բարգաւաճումը և ազգերու իրարահակացողութիւնը չիրականացաւ, այլ ստեղծուեցաւ կացութիւն մը որ իր զուգահեռը չէ ունեցած պատմութեան մէջ: Աշխարհ երկու թիւ բաժնուեցաւ և անվստահութեան վիճը խորացաւ ու լայնացաւ: Զիջերու պատերազմը արդէն սկսած է եւ կը յառաջանայ անեղ թափով: Մեծ ազգեր կը զինուին քաղաքակրթութեան հիմքը, բուն տագնապ նետելու տարողութիւն ու նեցող զէնքերով: Աթմական ուժերէն աւելի քանգիւլ ու անեղ զէնքեր կը նախատեսուին: Արդեօք իր հոգեկտն ուժերէն սնանկացած մեր քաղաքակրթութիւնը ինչպիսի միջոցներ ձեռք պիտի առնէ այս աղէտը տանձելու և կստեցնելու համար: Եւ եթէ գայ անխուսափելին, ո՞վ պիտի կուռի, որո՞ւ գէժ և ինչո՞ւ համար: Առաջագրուած նպատակներէն ո՞ր մէկը իրականացաւ այս երկու պատերազմներէն վերջ: Հետաքրքրական պիտի ըլլայ տեսնել

թէ պատերազմը յուզող աղուէնները այս անգամ ինչպիսի միջոցներ ձեռք պիտի առնեն խաբելու համար երկոտասարգութիւնը: Այս, տգիտութիւնն ու անմիջական միջոցառւորութիւնի հանքեր եղած են, պէտք է

պեղել ու պեղել մինչև յատակը, մինչև որ հատնի: Ի վերջոյ իր գանձը ապառող մարդն է որ կը սթափի և կը զգոտանայ: Կ'երեւի այս քաղաքակրթութեան փլուզումը անհրաժեշտ է նորի մը կառուցման համար:

Ծ. ՇԷՕԶՄԷԼԵԱՆ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ԱՄՍՈՐԵԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

* 1 փետր. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբի, մեր Գողգոթայի մատրան մէջ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Հայրիկ Վրդ. Աբանեան:

* 7 փետր. Եր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Գլխաղբի մատրան մէջ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Հայկապետ Վրդ. Տօնիկեան:

* 8 փետր. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Աւագ Սեղանի վրայ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վարդանեան:

* 14 փետր. Եր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Գլխաղբի մատրան մէջ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Միւսում Վրդ. Կրնիկեան:

* 15 փետր. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, մեր Գողգոթայի մատրան մէջ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Հայկապետ Վրդ. Աբրահամեան:

* 21 փետր. Եր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Գլխաղբի մատրան մէջ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Սեդուրէ Վրդ. Մանուկեան:

* 22 փետր. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Աւագ Սեղանի վրայ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վարդանեան:

եան: Քարազեց Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, բնաբան աւանդաւձ ճէճ է Որդի մարգոյ և Հաւրաթուս (Հաւաթ, Զ. 5): Պարզեց Տէրոջ խօսքին իմաստը՝ իր բովանդակ առումով, և ծաղկացաւ Կիրակիի նշանակութեան վրայ՝ կրօնական և ազգային հոգեւոր դաստիարարականութեան տեսնկեաներով: Վերը, ըստ, Կիրակիի յարգումի մեր մէջ այնպէս՝ ինչպէս Շաբաթը Հրէից մօտ, Քրիստոսի սկզբունքներով, այն ատեն մեր Եկեղեցին պիտի արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը թէ հոգեւոր և թէ ազգային մարդերու մէջ:

* 26 փետր. Եր. — Վաղուան Տեսնընդառաքի տօնին առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախադանգ երեկոյեան պաշտամունքին և նախատօնակին:

* 27 փետր. Ուր. — Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախադանգ առաւօտեան պաշտամունքին և ներկայ գտնուեցաւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագին՝ որ մատուցուեցաւ Աւագ Սեղանի վրայ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Միւսում Վրդ. Կրնիկեան:

— Վաղուան Ս. Սարգիս տօնին առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախադանգ երեկոյեան պաշտամունքին և նախատօնակին:

* 28 փետր. Եր. — Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախադանգ առաւօտեան պաշտամունքին և ներկայ գտնուեցաւ Ս. Պատարագին, որ մատուցուեցաւ Ս. Գլխաղբի մատրան մէջ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Հայկապետ Վրդ. Տօնիկեան:

* 29 փետր. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, մեր Գողգոթայի մատրան մէջ: Պատարագիչն էր Հոգ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վարդանեան: